

Alice Flemrová (překladatelka): Ztraceni v překladu

Ztratit se v překladu je snadné. Někdy stačí jen zaměnit dvě písmenka.

V roce 1990 jsme si na jedné italské univerzitě pro cizince povídali o vánočních tradicích. Všichni včetně pana učitele byli moc zvědaví na informace z mé vlasti. Většinou ani netušili, kde přesně Česká republika leží. Chystala jsem se tedy přiblížit atmosféru jako z Ladových obrázků, také káde s kapry.

Jenže! Kapr se italsky řekne „carpa“, ale já jsem použila výraz „capra“, a to znamená koza. „U nás se na Štědrý večer jí koza,“ sdělila jsem tedy spolužákům. Koukali divně, a proto jsem ještě rychle dodala: „Je s tím spojen určitý rituál. Lidé si je kupují na ulicích živé. Děti si pak můžou s kůzlaty doma chvíli hrát, než je tatínkové zabijí.“ „A to je zabíjíte v bytě?“ ptali se mě překvapeně. „Většinou ano, ale můžeš si je nechat zabít rovnou na ulici.“ „A jak je proboha zabíjíte?“ vyptávali se dál. Bylo vidět, že je moje vyprávění zaujalo. „No třeba táta dal vždycky koze ránu kladivem a pak vzal nůž,“ dodala jsem, pyšná na svého statečného otce.

V očích svých posluchačů jsem však nenašla obdiv, ale hrůzu, a někdo dokonce tvrdil, že je to „strašně nehumánní“. „Někteří lidé ale kozy nedovedou zabít, a tak jim darují svobodu,“ chtěla jsem vylepšit situaci. Tím jsem si však moc nepomohla. Spolužáci se hned začali vyptávat, co s nimi pak ve městě dělají. „V Praze je házejí do řeky.“ V tu chvíli už strach vystřídala totální panika. „Je sice trochu špinavá, ale ony někam určitě odplavou,“ koktala jsem a nechápala. Ve třídě bylo naprosté ticho a tragická atmosféra. Já jsem rychle přemýšlela, co pěkného bych řekla. Chtěla jsem jejich představu o Češích změnit k lepšímu. Spolužáci totiž mlčeli dál a jistě si představovali, jak se chudáci zvířata topí v řece.

Profesor chtěl obrátit list, a proto prohlásil, že u nich jedí rybu. Když jsem se snažila všechny přesvědčit o tom, že koza je přece typická česká ryba, nedorozumění se pomalu začalo vysvětlovat.

Když na to teď vzpomínám, říkám si, co by bylo, kdyby... Co kdyby tehdy profesor mlčel? Hodina by skončila, šokovaní spolužáci by opustili třídu a začala by vznikat legenda. Legenda o tom, jak Češi místo oslav narození Krista vraždí nevinná zvířata a krev teče, teče a teče. Legenda o tom, že ce v České republice odehrávají rituály, po kterých se na vánoční stůl servíruje koza. Legenda o tom, že už děti jsou v této zemi nuceny tyhle šílenosti sledovat, aby až vyrostou, mohly vzít do ruky kladivo a nůž a pokračovat v národní tradici. A když to naši potomci neudělají, tak budou vypadat jako zbabělci. Každý se jim pak bude smát, že neumí zabít kozu, a tak hází ty chudinky do vody.

A legenda, jak už je jejím zvykem, by rostla dál. Každý by si něco přidal, něco vylepšil a jiný by přísahal, že všechno viděl na vlastní oči. Češi by už nebyli tím mírumilovným malým národem ve středu Evropy. Ukázalo by se, že jejich přátelské povídání u piva je jen trik, aby zmátli nepřítel. A k tomu všemu stačí, aby slovo, které bylo na začátku toho všeho, někdo špatně přeložil. (text byl krácen a upraven, zpracováno podle Lidových novin)

Neverbální komunikace

Nejdříve se podíváme na to, co vlastně znamená neverbální komunikace. Synonymicky je to řeč beze slov nebo „řeč těla“. Jinými slovy tím rozumíme gesta, mimiku, oční kontakt atd. Díky neverbální komunikaci si s druhými lidmi předáváme jasné informace. Informace o tom, jak vidíme svého komunikačního partnera, jak vidíme sami sebe a jaké máme v tu chvíli emoce. Každý obvykle přemýšlí nad tím, co chce říct, ale jen málokdo se soustředí na svoje neverbální projevy. A to je chyba, protože právě naše tělo o nás říká víc, než bychom si většinou přáli.

Výměna takovýchto informací probíhá vysíláním a přijímáním mimojazykových signálů – to všechno probíhá většinou podvědomě. Ale pozor, celá řada lidí perfektně zvládne leccos předstírat. Například nás přesvědčují, jak jsme jim sympatičtí, že je něco zajímavá, že určitému problému dobře rozumějí apod. Jsou to lidé, kteří mimoslovní komunikaci ovládají. Každý známe podobných mistrů mnoho a pro příklady nemusíme chodit daleko. Podívejme se do novin na fotografie politiků a na jejich gesta otevřených dlaní. Tento pohyb ruky říká: „Nemám zbraň, jdu do toho s čistými úmysly.“ Kdo se chce prosadit ve veřejném životě, rychle se naučí podobná gesta používat.

Jestli chcete ještě lépe rozumět mimoslovní řeči, nesoustředte se jen na výraz obličeje. V obličeji sice najdete cenné informace, ale hodně toho se dá dobře zahrát. Když si myslíte, že jste pochopili nějaký signál, ještě nemáte vyhráno. Informací si můžeme být jistí až ve chvíli, když najdete u partnera během komunikace alespoň tři projevy se stejným významem. Tzn. tři signály musí vyjadřovat totéž, například tři projevy pro rozpaky, pro pohodu, pro nervozitu, pro agresivitu...

Na co si tedy také dát pozor? Zaměřte se například na pohled. Ten vypovídá o sebedůvěře a o vztahu k druhému. Pozitivní je přímý pohled do očí, který by neměl trvat déle než dvě a půl vteřiny. O emocích druhého nás informuje mimika. Ta je sice poměrně dobře čitelná, ale na druhou stranu i poměrně snadno napodobitelná. Každý se dokáže mírně usmát, protože to působí sympaticky, i zamračit, když ví, že je to v dané situaci vhodné.

Už od představování nás ovlivňuje lidský hlas. Zajímá nás jeho výška, barva, melodie, intenzita... To všechno vypovídá o psychice, o vnitřním napětí či uvolnění komunikačního partnera. Monotónní nebo vysoký hlas označuje napětí, melodický hlas naopak signalizuje uvolnění. Pro snahu ovládnout komunikaci je typický hlasitý projev.

Od hlavy přejdeme ke gestům, která jsou vždy součástí mluveného projevu. Jsou lidé, o kterých se říká, že mluví víc rukama a nohama než pusou. Už tohle nám mnoho říká. Přílišné používání gest je znak pro zvýšené emoce. Pro vstřícnost či sympatie jsou typická otevřená gesta, jako jsou rozevřené dlaně. Opakem jsou uzavřená gesta, která vyjadřují nesouhlas nebo nervozitu. Charakteristickým uzavřeným gestem jsou překřížené ruce. Signály netrpělivosti jsou například prsty, které klepou na desku stolu, pohled na hodinky, upravování rukávu košile... Při projevu je dobré dávat si pozor na vztyčený prst, který může znamenat poučování.

Dávejte si také pozor na vzdálenost mezi osobami během hovoru. Naznačuje se tím podřízenost, nadřízenost, sympatie nebo antipatie. Existují různé typy komunikačních vzdáleností, např. vzdálenost intimní, osobní, společenská... Pozor, všechny rozhovory se spolupracovníkem by měly probíhat v osobní vzdálenosti (tj. asi 80 až 90 cm). Pokud se k partnerovi přiblížíme více, s největší pravděpodobností mu to bude nepříjemné, protože porušujeme jeho intimní zónu.

Nakonec ještě jedna malá poznámka. Vaší vizitkou je vždycky i to, jak vypadáte. Tedy, jak jste upravení, jaké máte oblečení a účes. Tím o sobě říkáte, do jaké společenské vrstvy se řadíte, k jakému názorovému proudu patříte a jak vidíte sami sebe.